

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Szakellátásba kerülés Javaslattétel a hatósági intézkedés kezdeményezésére

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében.

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujsechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A szakellátásba kerülés protokolljairól

A szakellátásba kerülést négy protokollban tárgyaljuk, melyek a következők: javaslattétel a hatósági intézkedés kezdeményezésére; a befogadó otthon; a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleményének elkészítése és a gondozási hely meghatározása.

Tartalomjegyzék

1. Cél, funkció	4
2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok	4
3. Alapelvek	4
3.1. Önrendelkezés	4
3.2. Részvétel	5
3.3. Érdekérvényesítési esélyek növelése	5
3.4. Eredményesség	5
3.5. A legkisebb beavatkozás elve	5
4. A szolgáltatás leírása	5
5. Protokoll	6
5.1. Szereplők.....	6
5.2. A szolgáltatás részletes leírása.....	6
5.2.1. Gyermek szakellátásba kerülése	6
5.2.2. A bekerülés indokai	6
5.2.3. Előzmények	7
5.2.3.1. Volt előzmény	7
5.2.3.2. Előzmény nélküli esetek	12
5.2.4. A szakellátásba kerülés lehetséges módja	12
5.3. Személyi feltételek	15
5.4. Kompetenciák.....	16
5.5. Tárgyi feltételek	16
6. Indikátorok.....	17
7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	18
8. Mellékletek	18
8.1. Szakirodalom.....	18
8.2. Jogszabályok	19
9. Fogalommagyarázatok	19
10. Jogszabály-változtatási javaslatok	20

Szakellátásba kerülés - Javaslattétel a hatósági intézkedés kezdeményezésére

1. Cél, funkció

A gyermekvédelem számára feladatot jelent a különleges védelemre szoruló gyermekek érdekeinek óvása, szükség esetén hatósági eszközök alkalmazásával. Ennek a célnak az elérésére mód van helyettesítő védelem biztosítására és a gyermekvédelmi gondoskodás igénybevételére. A gyermekvédelem minden esetben a gyermek veszélyeztetettségének megszüntetésére törekszik.

A szülőket a gyermekjóléti alapellátás keretein belül támogatni kell a gyermek nevelésével kapcsolatban rájuk háruló feladatok ellátásában, a felelősség gyakorlásában. Azonban előfordulnak olyan helyzetek, mikor meg kell védeni a családjában élő gyermeket, és (az adott eset összes körülményeinek feltárása után) a gyermekvédelmi gondoskodás körébe tartozó, illetve egyéb hatósági intézkedés kezdeményezésére van szükség. Amennyiben a gyermek veszélyeztetettsége nem szüntethető meg védelembe vétel során nyújtott családgondozással sem, úgy a gyermekjóléti szolgálat javaslatot tesz nevelésbe vételre, szükség esetén a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésére.

A nevelésbe vételre, vagy ideiglenes hatályú elhelyezésre vonatkozó javaslat célja a gyermek veszélyeztetett helyzetének megszüntetése.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

Az ideiglenes hatályú elhelyezett vagy átmeneti nevelésbe vételi eljárással érintett gyermek és családja.

A javaslattétel megvalósul, ha a gyermekjóléti szolgáltatás időben szerzett információ alapján tudja megtenni családból történő kiemelésre vonatkozó javaslatát a jegyzői gyámhatóság, vagy a gyámhivatal felé. A javaslat tartalmilag a gyermek legjobb érdekét szolgálja, mert az alapellátásban már nem lehet veszélyeztetettségét elviselhető szintre csökkenteni, vagy megszüntetni.

3. Alapelvek

A nevelésbe vételre, vagy ideiglenes hatályú elhelyezésre tett javaslattétel során ritkán valósul meg az érintettekkel való felhőtlen együttműködés, de törekedni kell rá.

3.1.Önrendelkezés

A javaslattétel megtételekor a gyermekjóléti szolgáltató a szülő törvényes képviselői szerepét javasolja korlátozni, így a szülő önrendelkezésének figyelembe vételét nehéz megvalósítani. Ha van rá mód (pl. családi krízis esetén) fontos megnyerni a szülő egyetértését, belátását, s így elérni, hogy a javaslat megtételét, a gyermek családból történő kiemelését ő is

elkerülhetetlennek tartsa, támogassa, így szinte saját javaslatként fogadja el.

3.2.Részvétel

Ha sikerül megnyerni a szülő egyetértését a javaslat szükségességét illetően, vele konzultálva érdemes megtenni a javaslatot (evvel a jövőbeni, már a gyermek hazakerülése érdekében végzett közös munka – hazagondozás - alapjait teremthetjük meg).

3.3.Érdekérvényesítési esélyek növelése

Ha a szülő belátja a javaslattétel szükségességét, a gyerek (s így saját) érdekében történőnek fogja fel azt.

3.4.Eredményesség

A javaslattétel eredményes, ha a benne foglaltak – a gyermek legjobb érdekének megfelelően – megvalósulnak, s hosszú távon a gyermek helyzetének végleges rendeződését szolgálja (legyen szó akár a gyermek későbbi hazakerüléséről, vagy örökbefogadásáról).

3.5. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelés mellett) mindenkor úgy kell tanácsot adni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók **helyett**, illetve **ellenében**. Mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőséget kell biztosítani.

4. A szolgáltatás leírása

A gyermekjóléti szolgáltatás feladata a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése érdekében javaslat készítése a veszélyeztetettség mértékének megfelelően a gyermek családjából történő kiemelésére, a leendő gondozási helyére, vagy annak megváltoztatására.

A gyermekjóléti szolgálat a gyermekvédelmi gondoskodás körébe tartozó hatósági intézkedések közül javaslatot tehet a városi gyámhivatalnak a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésére vagy nevelésbe vételére.

Javaslatában a gyermekjóléti szolgálat a gyermekvédelmi nyilvántartás megfelelő adatlapján ismerteti a gyermek helyzetét, különösen a veszélyeztető körülményeket, azoknak a gyermekre gyakorolt hatását, a szülő vagy a gyermeket nevelő más személy nevelési tevékenységét, a gyermeket nevelő család élethelyzetére vonatkozó adatokat, a javaslattétel elkészítéséig biztosított alapellátásokat, valamint az ügy szempontjából fontos más ellátásokat, a gyermeknek és a szülőnek a javaslattétel elkészítéséig tanúsított együttműködési készségét, illetve annak hiányát.

A gyermeket fenyegető közvetlen és súlyos veszély esetén a szolgálat csak a veszély tényét és jellegét nevezi meg, és a többi adat feltárásának

mellőzésével tesz javaslatot a hatóság intézkedésére. A hiányzó adatokat a hatóság felhívásától függően szerzi be.

5. Protokoll

5.1. Szereplők

Gyermek, szülő vagy törvényes képviselő, vérszerinti család, gyermekjóléti családgondozója, átmeneti gondozást nyújtó, beutaló hatóságok.

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

A protokoll a gyermek szakellátásba kerüléséről, a bekerülés indokairól, az előzményekről, majd a javaslattétel, hatósági intézkedés kezdeményezéséről szól.

5.2.1. Gyermek szakellátásba kerülése

A gyermek szakellátásba kerülése történhet:

- gyermek kérésére,
- törvényes képviselő kérésére,
- gyermekjóléti szolgálat javaslatára,
- hatósági elhatározásból.

A beutalás lehet közvetlen nevelésbe vétel, vagy ideiglenes hatályú elhelyezés, ami lehet

- előzmény nélküli, vagy
- amit megelőzhet
 - gyermekjóléti szolgáltatás által végzett alapellátási szolgáltatás,
 - átmeneti gondozás,
 - hatósági intézkedés:
 - o védelembe vétel,
 - o családbafogadás,
 - o harmadik személynél történő elhelyezés,
 - o utógondozás.

5.2.2. A bekerülés indokai

Szülői veszélyeztetés, pl.

- családi konfliktusok, kapcsolati problémák,
- gyermekkel szembeni rossz bánásmód
 - o súlyos elhanyagolás,
 - o fizikai bántalmazás,

- érzelmi bántalmazás,
- szexuális bántalmazás,
- életvezetési problémák, bűnözés,
- a szülő egészségügyi problémája,
- szülő mentális problémája;

Gyermek devianciája, pl.

- csavargás, otthonról szökés,
- súlyos magatartási zavar,
- súlyos mentális zavar,
- bűnelkövetés,
- pszichoaktív szerek használata,

Egyéb veszélyeztető körülmények, pl.

- felügyelet nélkül maradás,

5.2.3. Előzmények

5.2.3.1. Volt előzmény

Az előzmény lehetett:

- önkéntesen igénybevett gyermekjóléti szociális segítő munka
- átmeneti gondozás
- védelembe vétel

Gyermekjóléti szociális segítő munka

A gyermekjóléti szolgáltatás személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátás, a gyermekjóléti szolgálatban végzett családgondozás, a gyermek veszélyeztetettségének megszüntetésére irányuló tevékenység, melyet személyes segítő kapcsolat keretében, a gyermekkel és családjával végzett szociális munkával, a gyermek problémáinak rendezésére, a családban jelentkező zavarok ellensúlyozására végez a gyermekjóléti szolgálat családgondozója.

A gyermeki problémák jelentős része kezelhető szolgáltató módszerekkel, azonban bizonyos esetekben elkerülhetetlen hatósági eszközök igénybevétele, mert ezek nélkül nem sikerül eredményesen együttműködni a családdal. Ha sor kerül kötelezésre, akkor annak az éppen szükséges legkisebb mértékűnek kell lennie, közben folyamatosan törekedni kell a családtagok együttműködésének kialakítására, hogy vissza lehessen térni az önkéntességen alapuló megoldásokhoz.

Az alapellátás olyan, a család belátásán alapuló segítség elfogadását jelenti, amely a gyermek érdekeinek védelmében a családot célozza. A gyermeknek, szülőnek, családnak joga van a segítséget nem elfogadni.

Az alapellátásban megvalósuló családgondozás azon eseteiben, mikor a szülő és a gyermek igénybe veszi a családbafogadás, illetve az átmeneti gondozás lehetőségét - **van együttműködés a szülővel.**

Átmeneti gondozás

Az átmeneti gondozás során mód és lehetőség van krízishelyzetből adódó szükségletek kielégítésére reagálni, így a gyermek és a család az átmeneti jellegű probléma időtartamára biztonságos körülmények közé kerül.

A gondozás célja, hogy a válsághelyzetben lévő családok, saját erőforrásaikra építve, minimális intervencióval, meghatározott időn belül rendezni tudják helyzetüket, és a család működőképes maradjon, azaz megszűnjenek azok a tényezők, melyek a gyermek családon belül történő nevelését veszélyeztetik. Fontos, hogy a probléma a gyermekjóléti alapellátások eszközeivel és meglévő elemeivel megoldható legyen és a gyermek elhelyezésére csak akkor kerüljön sor, ha más eszközökkel a gyermek további családon belüli nevelése nem biztosítható.

A gondozást szükségessé tevő élethelyzet adódhat lakhatási, életvezetési, egészségügyi problémákból, ill. családon belüli konfliktusból.

Az átmeneti gondozás *célcsoportja*:

- átmenetileg ellátás és felügyelet nélkül maradó, vagy ellátásukban veszélyeztetett gyermekek
- otthontalanná vált családok, akiknek elhelyezés hiányában lakhatásuk nem biztosított
- válsághelyzetben lévő várandós nők
- védelmet kereső szülők és gyermekeik (pl. bántalmazott szülő és gyermeke)
- azok a családok, akiknél a preventív jellegű ellátás segítségével elkerülhető a későbbi veszélyeztető helyzet kialakulása.

Bekerülés a családok átmeneti otthonából

A hatósági intézkedés igénybevétele

- a gyermek magatartása, iskolakerülése, egyéb, saját magát veszélyeztető állapota;
- a szülők magatartása, italozása, agresszív viselkedése, életvitele, életmódja;
- a gyermek bántalmazása, elhanyagolás, nem megfelelő nevelési eszközök használata;
- a család nem tartja be az alapellátásban elkészített gondozási-nevelési tervet;
- az előremutató együttműködési készség hiánya;
- a házirend elleni súlyos vétség;
- gyermek felügyelet nélkül maradása miatt kerülhet sor.

Amennyiben a gondozást igénybe vevő, pl. a Házirendet súlyosan megsérti, vagy a közösség normális működését magatartásával ellehetetleníti, úgy sor kerülhet - a jogszabálynak megfelelően - a gondozás megszüntetésére.

Ez a szakemberek számára mindig súlyos dilemma, hiszen egyrészt a középpontba helyezett gyermek érdekei és szükségletei sérülhetnek, másrészt az addig elért eredmények esetleg elvesznek. Eldöntendő kérdés, hogy mennyire veszélyeztető a gyermekre nézve az a szülő, aki a

családok átmeneti otthonában, a saját kérelmére történő elhelyezés során nem képes a Házirend betartására.

Amennyiben a családgondozó egyedül nem képes a felmerülő valamennyi szempont mérlegelésére és ennek alapján megfelelő döntéshozatalra, úgy egy nagyon rövid időn belül összehívott esetkonferencia segíthet a család sorsát érintő lehető legjobb döntés meghozatalában. Családok átmeneti otthonában sor kerülhet arra is, hogy csak például a Házirendet megsértő egyik szülővel bontja fel az otthon a szerződést annak érdekében, hogy a gyermek elhelyezése ne kerüljön veszélybe. A gondozás megszüntetése fegyelmi okokból kifolyólag és a gondozási idő lejárta előtt általában nem ad lehetőséget ideális megoldásra. Az átmeneti gondozás megszűnik amennyiben a gyermek hatósági intézkedés következtében más ellátási formába kerül.

Bekerülés helyettes szülőtől és gyermekek átmeneti otthonából

A törvényi előírás, hogy minden településnek gondoskodni kell az átmeneti gondozás biztosításáról, nem jelenti azt, hogy mindenhol létesíteni kell a szolgáltatást. Amennyiben az önkormányzat nem tudja létrehozni, fenntartani, szerződéses vagy társulások formájában kell megoldaniuk a gyermekek és/vagy a családok átmeneti elhelyezését.

A jogszabályok szerint átmeneti gondozás esetén az elhelyezésnél tekintettel kell lenni a következőkre:

- A gyermekek átmeneti gondozásának helyén a gyermek otthontalanná vált szülője is elhelyezhető. A 14. évét be nem töltött gyermeket szüleitől elválasztani csak kivételesen indokolt esetben lehet. A szülő gyermeke ellátásában munkarendjéhez igazodóan részt vállal.
- A gyermekek átmeneti gondozása során a gyermek iskolai oktatását lehetőség szerint iskolaváltás nélkül kell biztosítani.
- A gyermekek átmeneti gondozásának megkezdéséről a szülőjének lakóhelye – ennek hiányában a tartózkodási helye – szerinti gyermekjóléti szolgálatot értesíteni kell.
- A gyermekek átmeneti gondozása keretében ideiglenes jelleggel, állapotának megfelelő ellátást és éjszakai bentlakást (a továbbiakban: **ideiglenes gondozást** Gyvt. 46 §), átmeneti gondozást kell biztosítani annak a gyermeknek is, aki lakóhelyéről önkényesen eltávozott, s így ellátás és felügyelet nélkül maradt.
- Az **ideiglenes gondozás** során fel kell tárni a gyermek felügyelet nélkül maradását előidéző okokat, egyidejűleg haladéktalanul értesíteni kell a gyermek szülőjét vagy más törvényes képviselőjét, illetve a

- gyermekjóléti szolgálatot a további átmeneti gondozás, vagy más gyámhatósági intézkedés megtétele céljából.
- A gyermekek átmeneti gondozása az alapjául szolgáló ok fennállásáig, de legfeljebb tizenkét hónapig tart.
 - Az elhelyezés – a szülő vagy más törvényes képviselő kérelmére vagy bejegyzésével – 6 hónappal, szükség esetén a tanítási év végéig meghosszabbítható.

Az ellátás megszüntetésének feltételei

A gyermek átmeneti gondozását meg kell szüntetni

- ha a szülő kéri,
- vagy ha annak okai már nem állnak fenn,
- ha a gondozás időtartama eltelt,
- ha a jogosult a házirendet ismételten, vagy súlyosan megszegi.

A gyámhatóság bevonása

A hatóságot értesíteni kell a szükséges hatósági intézkedések megtétele céljából, ha

- a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermekről az ideiglenes gondozásról való értesítést követő három napon belül nem gondoskodik,
- a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek átmeneti gondozásához nem járul hozzá, illetve azt nem kéri,
- a gyermek visszakerülése a szülőjéhez ellentétes a gyermek érdekeivel.

A gyámhatóságot értesíteni kell a szükséges intézkedések megtétele érdekében az átmeneti gondozás időtartamának eltelte előtt is, ha nyilvánvalóvá válik, hogy a gyermek családi környezetébe nem térhet vissza, vagy ha a szülő/más törvényes képviselő a gyermek átmeneti gondozását ugyanazon intézményben két éven belül másodszor is kéri.

Az átmeneti gondozásban a gyermekkel, családdal végzett segítő munka során az ellátóknak korrekt információkkal kell rendelkeznie, hiszen a gyermekjóléti szociális munkása, illetve a gondozóhely szociális munkása, vagy a helyettes szülő részletes megállapodásban, illetve adatlapon rögzíti az átmeneti gondozás célját, a körülményeket, a megosztott feladatokat és a tudható személyes adatokat.

Védelembe vétel

Ha a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevitelével megszüntetni nem tudja, vagy nem akarja, de alaposan feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható, a települési önkormányzat jegyzője a gyermeket védelembe veszi.

Ezekben az esetekben kerül sor a kirendelt családgondozó által végzett családgondozásra, mert akadozó, **részleges az együttműködés** a család és a szociális munkás között, ezért a jegyzői hatáskörben eljáró gyámhatóság kötelezéssel, és fokozott odafigyeléssel igyekszik megszüntetni a gyermek veszélyeztetettségét.

„A védelembé vétellel egyidejűleg a gyermek gondozásának folyamatos segítése és ellátásának megszervezése, a szülői nevelés támogatása érdekében a települési önkormányzat jegyzője a gyermek részére a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját rendeli ki, és a veszélyeztetettség okának megszüntetése érdekében intézkedést tesz, így különösen

a) kötelezi a szülőt, hogy folyamatosan vegye igénybe a gyermekek napközbeni ellátását, a gyermekek átmeneti gondozását, a Kt. hatálya alá tartozó iskolaotthonos nevelést-oktatást, illetve kollégiumi ellátást...”

Bekerülés védelembé vételből

A védelembé vétel időtartama alatt is **előfordulhatnak** olyan események, **krízishelyzetek**, amelyek indokolják az **ideiglenes elhelyezést**.

Mivel a védelembé vétel alkalmával van a család életéről előzményi információ, ezért javaslattételre megküldendőek a Törzslap, GYSZ-2, GYSZ-3, GYSZ-4 adatlapok a beutaló szervnek.

Nevelésbe vételre akkor kerülhet sor, ha az alapellátás keretein belül folytatott családgondozás (adott esetben védelembé vétel) eredménytelenné válik:

- a szülő v. gondviselő nem együttműködő, a család a megállapodásokat nem tartja be, vagy rendszeresen megszegi;
 - a gyermek nem együttműködő
 - a gyermeket veszélyeztető körülmények nem szűnnek meg
 - a család együttműködő, s ennek ellenére nem szüntethető meg a gyermek veszélyeztetettsége.
-
- *A javaslattételt megelőzheti*
 - esetkonferencia, amely az alapellátó családgondozás keretein belül megalapozza a javaslattételt
 - az átmeneti gondozást értékelő szakmaközi megbeszélés, esetkonferencia
 - védelembé vétel, vagy utógondozás rendkívüli, illetve éves felülvizsgálata
 - a két éven túli védelembé vétel gyámhivatal által végzett felülvizsgálata az elhúzódó, sikertelen családgondozás eredményének értékelésével.

5.2.3.2. Előzmény nélküli esetek

Előzmény nélküli nevelésbe vételre nem a gyermekjóléti szolgálat tesz javaslatot, hiszen nem ismeri a család, gyermek körülményeit, az elhelyezés indokoltságáról így nem formálhat véleményt. A nevelésbe vételi eljárás megindítását követően, a Gyámhivatal megkeresésére szerzi be a szükséges információkat és teszi meg javaslatát.

Az **előzmény nélküli ideiglenes elhelyezésre** tehet maga a gyermekjóléti szolgálat javaslatot, illetve a beutaló szerv is kérheti véleményét.

A gyermekjóléti szolgáltatás számára ismeretlen család ügyében a javaslat tartalmazza

- az ismert személyazonosító adatokat,
- az események leírását,
- az információ forrását,
- az általa tett lépéseket,
- javaslatát.

Elkészíti és továbbítja a megfelelő adatlapokat a beutaló szerv számára: Törzslap, GYSZ-1, GYSZ-2.

Az „Azonnal tudni kell” alcímet viselő adatlap kitöltéséhez a lehető legtöbb információt a gyermek környezetéből össze kell szedni, különös tekintettel az egészségi állapotára, a szükséges gyógyszerekre, és az elhelyezésre lehetséges családtagoknál, ismerősöknél.

5.2.4. A szakellátásba kerülés lehetséges módja

- ideiglenes hatályú elhelyezés
- nevelésbe vétel

Ideiglenes hatályú elhelyezés

Ideiglenes hatályú elhelyezésre beutalhat

- gyámhatóság: jegyzői hatáskörben és a gyámhivatal,
- rendvédelmi és igazságügyi szervek: rendőrség, ügyészség, bíróság, büntetés-végrehajtási intézet.

A gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésére akkor kerül sor, ha a gyermek felügyelet nélkül marad, vagy testi, értelmi, érzelmi, és erkölcsi fejlődését családi környezete, vagy önmaga súlyosan veszélyezteti és emiatt azonnali elhelyezésre van szükség. Az intézkedés végrehajtásához beutaló végzés szükséges.

Indokai lehetnek:

- amikor a gyermek felügyelet nélkül marad – szülő hosszabb időre, napokra elmegy;
- gyermek elszökik otthonról;
- bántalmazó szülő elől menekül, stb.;

- a családi környezet súlyosan veszélyezteti – szenvedélybeteg szülők, bántalmazó szülők, szexuális zaklatás, lakáskörülmények hirtelen ellehetetlenülése, a családtagok pszichés zavarára utaló jelek;
- a szülő váratlanul életkörülményei romlására hivatkozva felkeresi a hatóságot és kéri gyermeke nevelésbe vételét;
- az alapellátás, vagy a védelembe vétel során a család életében olyan, hirtelen negatív változás következik be, ami a gyermeket veszélyezteti;
- a védelembe vétel alapjául szolgáló tényezők nem szűnnek meg, és a gyermek önmagát súlyosan veszélyezteti.

A gyermeket fenyegető közvetlen és súlyos veszély esetén a javaslatban elegendő csak a veszély tényét és jellegét megnevezni. A többi adat mellőzhető, ezeket a hatóság felhívásától függően kell beszerezni.

Közvetlen életveszély, olyan fizikai károkozás, amely a gyermek életét veszélyezteti, azonnali kiemelés indokol a családból. A család együttműködése ez esetben figyelmen kívül hagyható.

A nagyon súlyos veszélyeztetés lehet folyamatos, vagy nagyon gyakori elhanyagolás, időnkénti súlyosan veszélyeztető magatartás, krízishelyzet. Az előzőekben leírtakból látható, hogy az átmeneti gondozás indokai, problémakörei gyakran megegyeznek az ideiglenes elhelyezésével, ezért nagyon fontos, hogy a javaslattevő, döntéshozó tudatosan mérje fel a helyzetet és a lehető legtöbb információ birtokában lépjen.

A gyermekjóléti szolgáltatás ismeretei alapján, ha van rá lehetőség, akkor az ideiglenes elhelyezésre vonatkozó javaslatban a 3. személynél (különélő másik szülő, egyéb rokon és a gyermek nevelését vállaló más személy) történő elhelyezés minden körülmények között előnyt élvez.

Ideiglenes elhelyezés, vagy nevelésbe vétel esetén küldendő a Törzslap, GYSZ-2, GYSZ-3, GYSZ-4, vagy GYSZ-6 adatlapok. Az adatlapokon szerepeljen az esetkonferencia tartalma, és a gondozást nyújtó tapasztalatainak, véleményének összegzése.

Ideiglenes hatályú elhelyezés esetén a beutaló hatóság a szakszolgálat által működtetett ügyeleti szolgáltatáson keresztül tájékozódik az elhelyezési lehetőségekről. Az elhelyezés – amennyiben nem csupán a befogadó otthonban van lehetőség erre – körültekintő kell, hogy legyen:

- a lehető legközelebb a gyermek lakóhelyéhez (ha ez a gyermek érdekeivel nem ellentétes),
- a gyermek igényeihez (gyermek, vagy szülő kérése, ismert szükségletek biztosíthatósága, iskoláztatás szempontjai stb.) illeszkedjen.

A fenti szempontok érvényesítéséhez a gyermekről szóló minél részletesebb, érdemi információkra van szüksége az elhelyező hatóságnak. Nyilvánvaló, hogy ha alapellátásban már gondozták a gyermeket, akkor ezek az információk rendelkezésre állnak. Ha ilyen jellegű előzmény nem áll fenn, akkor is törekedni kell, hogy mielőbb beszerzésre kerüljenek a legalapvetőbb információk a gyermekről. Ebben a gyermekjóléti szolgáltatásnak fontos szerepe van. Az optimális ideiglenes

ellátást biztosító gondozási hely megtalálásához szükséges legfontosabb információk:

- személyi adatok, állampolgárság, anyanyelv, családi jogállás;
- egészségi állapot, káros szenvedély, folyamatos orvosi, vagy egyéb jellegű kezelések szükségessége;
- iskolatípus, osztályfok, tanulmányi eredmény;
- személyiségének, magatartásának, szokásainak alapvető jellemzői;
- bűncselekményben érintettség;
- van-e kérése a gyermeknek, szülőnek a gondozási hely tekintetében.

Nevelésbe vételi eljárás

A gyermeket nevelésbe a gyámhivatal veheti.

A nevelésbe vétel jelenthet átmeneti, vagy tartós nevelésbe vételt. A gyermek **átmeneti nevelésbe** vételére akkor kerül sor, ha a gyermek fejlődését családi környezete veszélyezteti, és veszélyeztetettségét az alapellátás keretében biztosított szolgáltatásokkal, valamint a védelemben vétellel nem lehetett megszüntetni, illetve attól eredmény nem várható, továbbá, ha a gyermek megfelelő gondozása a családján belül nem biztosítható. A gyermek **tartós nevelésbe** vételére akkor kerül sor, ha a szülő vagy mindkét szülő felügyeleti jogát a bíróság megszüntette, a szülő vagy mindkét szülő elhalálozott, és a gyermeknek nincs felügyeletet gyakorló szülője, a gyermek ismeretlen szülőktől származik, feltéve, hogy ezekben az esetekben a gyermek neveléséről kirendelt gyám útján nem lehet gondoskodni, továbbá a szülő gyermeke örökbefogadásához az örökbefogadó személyének és természetes személyazonosító adatainak ismerete nélkül tett hozzájáruló nyilatkozatot, feltéve, hogy a gyermek ideiglenes hatállyal nem helyezhető el a leendő örökbefogadó szülőnél.

A nevelésbe vételi eljárás alatt a gyermek tartózkodhat a családjában, más rokonnál, vagy átmeneti gondozásban. Az eljárás végén születethet az a döntés, hogy a gyermek számára szükséges a családot helyettesítő védelem, de dönthet úgy is a gyámhivatal, hogy a gyermek maradjon és nevelkedjen továbbra is a családjában. A nevelésbe vételi eljárást csak a gyámhivatal folytathatja le.

Indokai lehetnek:

- a családi környezet hosszabb ideje veszélyezteti – szenvedélybeteg szülők, bántalmazó szülők, szexuális zaklatás, lakáskörülmények hirtelen ellehetetlenülése, a családtagok pszichés zavarára utaló jelek – és a gyermekjóléti szolgáltatás segítsége ellenére sem változik a helyzet;
- a szülő váratlanul életkörülményei romlására hivatkozva felkeresi a hatóságot és kéri gyermeke nevelésbe vételét;
- az alapellátás, vagy a védelemben vétel során a család életében olyan negatív változás következik be, ami a gyermeket veszélyezteti;
- a védelemben vétel alapjául szolgáló tényezők nem szűnnek meg, és/vagy a gyermek önmagát veszélyezteti.

A gyermeket fenyegető veszély esetén a javaslatban a veszély ténye és jellege mellett más adatokat is célszerű megnevezni, amelyek a gyermekjóléti szolgáltatás tudomására jutottak a gondozás során, valamint a gondozás alatti együttműködéssel kapcsolatos tényeket, mivel ezzel tudja javaslatát alátámasztani

A veszélyeztetés lehet folyamatos, vagy nagyon gyakori elhanyagolás, időnkénti súlyosan veszélyeztető magatartás, krízishelyzet.

Az előzőekben leírtakból látható, hogy az átmeneti gondozás és/vagy az ideiglenes elhelyezés indokai, problémakörei gyakran megegyeznek a nevelésbe vételével, ezért nagyon fontos, hogy a javaslattevő, döntéshozó tudatosan mérje fel a helyzetet és a lehető legtöbb információ birtokában hozza meg döntését.

Nevelésbe vétel esetén küldendő a Törzslap, GYSZ-2, GYSZ-3, GYSZ-4, vagy GYSZ-6 adatlapok. Az adatlapokon szerepeljen az esetkonferencia tartalma, és a gondozást nyújtó tapasztalatainak, véleményének összegzése.

Nevelésbe vételi eljárás esetén az eljáró hatóság megkeresi a szakszolgálatot, és felkéri a gyermek személyiségvizsgálatának elvégzésére, a szakvélemény, az elhelyezési javaslat és az egyéni elhelyezési terv elkészítésére. Ennek kézhezvétele után dönt a gyermek nevelésbe vételéről és a gondozási hely kijelöléséről, a gyámrendelésről, a kapcsolattartásról.

Ahhoz, hogy a szakszolgálat a gyermek legjobb érdekének megfelelő elhelyezési javaslatot és egyéni elhelyezési tervet készítsen, és adekvát gondozási helyre tegyen javaslatot, a gyermekről szóló kimerítő információkra van szüksége a gyermekvédelmi szakértői bizottságnak és az elhelyezést koordináló szakszolgálati munkatársnak. Nyilvánvaló, hogy ha alapellátásban már gondozták a gyermeket, akkor ezek az információk rendelkezésre állnak. Ha ilyen jellegű előzmény nem áll fenn, akkor is törekedni kell, hogy mielőbb beszerzésre kerüljenek a legalapvetőbb ismeretek a gyermekről. Ebben a gyermekjóléti szolgáltatásnak fontos szerepe van. Az optimális elhelyezést biztosító gondozási hely megtalálásához szükséges legfontosabb információk:

- személyi adatok, állampolgárság, anyanyelv, családi jogállás;
- családi háttér;
- egészségi állapot, káros szenvedély, folyamatos orvosi, vagy egyéb jellegű kezelések szükségessége;
- iskolatípus, osztályfok, tanulmányi eredmény;
- személyiségének, magatartásának, szokásainak alapvető jellemzői;
- bűncselekményben érintettség;
- van-e kérése a gyermeknek, szülőnek a gondozási hely tekintetében.

5.3. Személyi feltételek

- gyermekjóléti szolgáltatás szociális munkása
- átmeneti gondozást nyújtó szakember

- beutaló hatóság

A segítő szakemberek szakmai személyiségének karbantartásához, fejlesztéséhez a munkáltatónak biztosítania kell a szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat (szupervízió, esetmegbeszélés, kiégés elleni tréning). A szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat külön szakmai-módszertani ajánlás tartalmazza.

5.4. Kompetenciák

Alábbi táblázatunk azokat az alapszintű feltételeket, kompetenciákat tünteti fel, melyeknek hiánya, vagy az attól való eltérés a gyakorlatban valamilyen működészavarhoz vezet. Ezek a diszfunkciók nemcsak a családban, hanem a gyermekvédelmi rendszerben is megjelenhetnek.

gyermek	<ul style="list-style-type: none"> - jogok, kötelezettségek életkornak, érettségnek megfelelő szintű ismerete; - szociális kompetenciák életkornak megfelelő szintű birtoklása;
szülő, vérszerinti család	<ul style="list-style-type: none"> - jogok, kötelezettségek ismerete, gyakorlása; - felelősség felismerése, gyakorlása az adott szülői, rokoni szerepkörben; - szociális kompetenciák birtoklása;
Család	<ul style="list-style-type: none"> - támogató háttér; - mobilizálható erőforrások biztosítása; - szülői funkciók átvállalása;
szakemberek: gyermekjóléti szociális munkása, átmeneti gondozást nyújtó, beutaló hatóság	<p>szakemberek részéről elvárható személyes kompetenciák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - önállóság; - döntésképeség; - segítő attitűd; - szakmai képzettség; - számítógép felhasználói szintű kezelése; - kommunikációs technikák ismerete; - jogszabályok ismerete, alkalmazni tudása

5.5. Tárgyi feltételek

- Számítógép
- Irodaszerek
- Telefon

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. Gyermek szakellátásba kerülése	Szakellátásba utalt gyermekek szám/év	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
2. Gyermek szakellátásba kerülése	Javaslatok száma a gyermek szakellátásba utalására/év	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
3. Indokok	Családi konfliktusok, kapcsolati problémák aránya/összes javaslat	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
4. Indokok	Gyermekekkel szembeni rossz bánásmód aránya/ összes javaslat	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
5. Indokok	Életvezetési problémák, bűnözés/összes javaslat	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
6. Indokok	A szülő egészségügyi problémája/összes javaslat	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
7. Indokok	Szülő mentális problémája/összes javaslat	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
8. Indokok	Gyermek devianciája/összes javaslat	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
9. Előzmények	Alapellátás keretében végzett család gondozásban részeseült gyermekek aránya/év	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
10. Előzmények	Átmeneti gondozásba részeseülő gyermekek aránya/év	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló

11.Előzmények	Védelemben vett gyermek aránya/év	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
12.Előzmények nélkül	Előzmények nélkül szakellátásba kerülő gyermek aránya/év	Gyermekek iratanyaga

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

- Az esetkonferenciára meghívottak megjelentek.
- A tények és a határozat indoklásának összevetéséből kiderül, hogy a család ismerte és értette az intézkedést kiváltó problémákat.
- Önkéntes együttműködésre épült a családgondozás. A szülő aláírása, esetleges megjegyzése szerepel az adatlapokon.
- Megosztotta a gyermekjóléti családgondozója, és az átmeneti gondozást nyújtó családgondozója a feladatokat, amit az adatlapokon is megjelenítettek.
- Adekvát volt az átmeneti gondozás nyújtása, annak időtartama a gyermek, család szükségleteire.
- Alaposan mérlegelte a helyzetet a családgondozó javaslattétel előtt, minden nyújtható szolgáltatást felajánlott a szülőnek.
- Volt együttműködés, szóbeli kommunikáció a javaslattevő és a döntéshozó között.
- Megalapozott volt a döntés, és megegyezett a javaslattal.
- A beutaló minden lehetséges alternatívát ismert és végiggondolt a döntés meghozatalakor, pl. figyelembe vette a tágabb családnál történő elhelyezés lehetőségeit.
- A döntéshozó konzultált a családot ismerő, velük foglalkozó szakemberekkel, jelzővel.

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

- Konszenzus Konferenciák Kiadványai – Konszenzus Kiadvány 2006. Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete. Balatonkenese. www.mogyesz.hu
- Fogalomtár2010. Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete. Balatonkenese. www.mogyesz.hu
- A gyermekjóléti szolgálat tevékenysége a törvény és a gyakorlat tükrében 2000. Fióka Gyermek és Ifjúságjóléti Szolgálat és Módszertani Központ. Család, Gyermek, Ifjúság 2000/4.
- Szociális és gyermekvédelmi szabályozók – GYA Gyermekjóléti szolgáltatás 2007.
- Szociális és gyermekvédelmi szabályozók – GYAE Gyermekek átmeneti gondozása 2007.

8.2. Jogszabályok

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény

72.§, 77., 80. §,

149/1997. (IX.10) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

95.§, 99., 111 §

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

19.§ 155. §

259/2002. (XII. 18.) Korm. Rendelet a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatótevékenység engedélyezéséről, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi vállalkozói engedélyről

9. Fogalommagyarázatok

A protokollban szereplő fogalmak magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu).

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

1. Szükséges a jogszabályok módosítása az ideiglenes hatályú elhelyezést elrendelő határozat vonatkozásában, mivel célszerű lenne, ha pontosan feltüntetné már ez a határozat a bekerülés valódi okát.
2. Meg kell teremteni a jogszabályi feltételeket ahhoz, hogy a segítő szakemberek folyamatos szakmai támogató szolgáltatásokat kapjanak szakmai személyiségük karbantartása és a jó minőségű munkavégzés érdekében.